

Marek Mariusz Tytko
marek.mariusz.tytko@uj.edu.pl

Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae. Zmiany tożsamości narodowościowej mniejszości narodowych i grup etnicznych na przykładzie studentów z trzech wydziałów Uniwersytetu Jagiellońskiego 1850-1918

1. Wstęp

Przez stulecia w uniwersytecie krakowskim (rozmaicie wszakże nazywanym w poszczególnych okresach historycznych: *Studium Generale*, Akademią Krakowską, Szkołą Główną Koronną, a od XIX w. - Uniwersytetem Jagiellońskim) kształcili się przedstawiciele wielu narodów (choć jest rzeczą oczywistą, że chodziło o uniwersytet polski, nawet pod zaborem austriackim dominowali w nim Polacy). Fakt ten znany jest dość dobrze historykom. Wprawdzie bywały okresy, w których obcokrajowców czy przedstawicieli rodzimych mniejszości wyznaniowych i etnicznych (narodowych) było mniej lub nie było ich wcale, jednak nie trwały one zbyt długo. Jeśli w okresie międzywojennym przez pewien czas w stosunku do Żydów obowiązywał w uniwersytecie tzw. *numerus clausus* (a w niektórych wydziałach — tzw. *numerus nullus*), nigdy nie miał on charakteru urzędowego, sankcjonowanego przez prawo polskie. Uniwersytet Jagielloński stał się prawdziwą *alma mater multarum gentium* w połowie XIX wieku, gdy zniesiono bariery wyznaniowe i społeczne, które dotąd utrudniały podejmowanie studiów wyższych przez grupy pod tym względem upośledzone. Należy zaznaczyć, że studia nad różnymi, dziewiętnasto- i dwudziestowiecznymi grupami etnicznymi (narodowościowymi) w Uniwersytecie Jagiellońskim — zostały już zapoczątkowane (w UJ), choć daleko im do zakończenia.

2. Materiały źródłowe do badań świadomości narodowościowej studentów UJ 1850-1918

Jak zauważył J. Michalewicz, „dopiero od paru lat badacze zwrócili uwagę na olbrzymi zasób informacji o studentach z XIX i XX wieku zawarty w tysiącach akt

dokumentacji, spoczywających na półkach archiwów uniwersyteckich (...)” (J. Michalewicz, 1999, s. XIX). W Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego od połowy XIX wieku zachowały się obfite materiały źródłowe (dokumenty), umożliwiające badania świadomości narodowościowej (etnicznej) studentów, a także jej ewolucji (procesu zmian tożsamości etnicznej i narodowościowej). Nie zostały owe archiwalia z powodów oczywistych wyzyskane do edycji np. przez opracowaną publikację ksiąg immatrykulacyjnych pt. *Album studiosorum Universitatis Cracoviensis* (1887-1956). Wspomniane źródła archiwalne — to są: 1) tzw. „rodowody” a także 2) wydziałowe i 3) senackie katalogi studentów. Należy wyjaśnić, że „Rodowodami nazywano ankiety wpisowe studentów, własnoręcznie przez nich wypełniane i składane w każdym semestrze studiów” (J. Michalewicz, 1999, s. VIII). Trzeba dopowiedzieć, że „Katalogi studenckie prowadziła natomiast administracja uniwersytetu w kancelarii władz centralnych uczelni oraz w kancelariach wydziałów” (J. Michalewicz, 1999, s. VIII-IX). Po roku akademickim 1905/06 zaprzestano weryfikacji urzędniczej ankiet wpisowych („rodowodów”), odtąd owe własnoręczne ankiety wpisowe studenci oddawali urzędnikom, a ci łączyli je (zszywali) w księgi „katalogów” (jednak bez weryfikacji danych podawanych przez studenta). Po 1905/06 pozostały tylko katalogi wydziałowe i senackie jako materiał źródłowy (nie było już tzw. „rodowodów”). Jak napisał J. Michalewicz, „(...) istota tej decyzji polegała na ograniczeniu podstawowej informacji o studencie do ankiety wypełnianej teraz przez samego studenta. Zrezygnowano więc z weryfikowania tych informacji, a zarazem z ich schematyzowania przez urzędnika sporządzającego poprzednio wpis do tzw. katalogów” (J. Michalewicz, 1999, s. XI). Ma to znaczenie także dla badań nad tożsamością narodowościową (i jej zmianami) u studentów, bo zapisy studenta trudniej zweryfikować.

Według J. Michalewicza, „powstające w toku studiów dossier studenta składało się przeciętnie z 10 ankiet wypełnianych przez młodego, rozwijającego się człowieka, który z roku na rok akceptował lub zmieniał pewne informacje o swojej osobie, np. określając swoje wyznanie i narodowość, a nawet pisowaniem własnego nazwiska. Popełniał też błędy wynikające z braku uwagi, np. podając różne imiona ojca (...). Badacz dysponuje więc wieloma wersjami danej informacji, zawartymi w kilku rodowodach, które do drugiego semestru r. akad. 1905/06 może konfrontować z informacją formułowaną przez uniwersyteckich urzędników. Oni z kolei mogli popełniać dalsze błędy, korygując nieformalne zapisy studentów. Dane zawarte w rodowodach i katalogach uzupełnia z kolei szereg innych źródeł, w tym głównie księgi immatrykulacyjne, spisy wydanych

absolutoriiów i świadectw odejścia” (J. Michalewicz, 1999, s. XI). W tych ostatnich źródłach można dopiero znaleźć wyjaśnienie informacji często niejasnej w studenckim zapisie. Materiał ten uzupełniają zespoły ksiąg doktorskich (J. Michalewicz, 1999, s. XI). Weryfikację danych umożliwiają też akta państwowych komisji egzaminacyjnych, działających w Krakowie, nadających uprawnienia zawodowe (prawnicze, nauczycielskie), akta osób nostryfikujących swoje dyplomy lub uzyskujących doktoraty w Uniwersytecie Jagiellońskim.

Trzeba zaznaczyć, że w okresie 1850-1918 istniały rozmaite kategorie studentów: 1) studenci zwyczajni (immatrykulowani, po maturze), 2) studenci nadzwyczajni (grupa niejednorodna, z jednej strony — nieimmatrykulowani, bez matury, ale także, z drugiej strony — absolwenci studiów wyższych, którzy uzupełniali swoje wykształcenie), 3) hospitanzi, a w zasadzie — hospitantki (bez immatrykulacji). Kategorie te przewidywało ówczesne prawo austriackie (por. np. *Ustawa naukowa...*, 1850, s. 3-4 i 16). J. Michalewicz, idąc za ww. *ustawą*, opisał rzecz następująco: „Studentem zostawało się po dokonaniu wpisu na uczelnię oraz po udziale w uroczystej immatrykulacji, podczas której składano uroczyste ślubowanie studenckie (...). Student immatrykulowany był studentem tzw. zwyczajnym (ordynaryjnym), dopuszczonym do studiów aż do uzyskania stopnia doktorskiego i złożenia zawodowych egzaminów kwalifikacyjnych. Obok niego (...) zasiadali także studenci tzw. nadzwyczajni oraz hospitanzi” (J. Michalewicz, 1999, s. XIII).

Do badań nad mniejszościami narodowymi, studiującymi w Uniwersytecie Jagiellońskim ważne są deklaracje studentów, wpisywane przez nich do rubryk: „wyznanie” i „narodowość”. Przynoszą one informacje na temat: zmian w świadomości narodowej, 2) powodów owych zmian, 3) uwarunkowań ww. zmian. Rodowody, a od 1905 r. katalogi, wypełniali studenci własnoręcznie, bez żadnych nacisków ze strony administracji uniwersyteckiej. Sposób wypełniania ww. rubryk ma podstawowe znaczenie dla badaczy świadomości narodowej. Pozwala poznać stan tożsamości etnicznej studentów, a także notować zmiany, jakie zachodziły w tym zakresie w okresie studiów w Uniwersytecie Jagiellońskim.

W Uniwersytecie Jagiellońskim w okresie 1850-1918 studiowały elity ponad dwudziestu narodowości. W Archiwum UJ znajdują się ważne dokumenty pozwalające badać proces ich kształcenia, uchwycić *in statu nascendi* zmiany identyfikacji młodych ludzi pobierających naukę na poziomie wyższym. w UJ w latach 1850/51-1917/18

studiowali studenci następujących narodowości (według oryginalnych wpisów): 1) polska, 2) żydowska, 3) niemiecka, 4) austriacka, 5) rosyjska, 6) ukraińska, 7) ruska, 8) białoruska, 9) litewska, 10) czeska, 11) słowacka, 12) rumuńska, 13) węgierska, 14) bułgarska, 15) chorwacka, 16) serbska, 17) macedońska, 18) słoweńska, 19) francuska, 20) włoska, 21) szwajcarska, 22) ormiańska, 23) gruzińska, 24) hiszpańska. W dokumentach urzędnicy tylko czasem wprowadzali zapisy na temat narodowości, np.: „nie podaje” lub sami dodawali dopiski tego rodzaju (można to rozpoznać po charakterze pisma).

„Pytanie o **wyznanie** — jak pisze J. Michalewicz — zmuszało studenta do głębszego zastanowienia się nad swoją tożsamością” (J. Michalewicz, 1999, s. XVI). Odpowiedź powinna była mieścić się w grupie wyznań uznawanych przez państwo austro-węgierskie: [1.] rzymskokatolickie, [2.] grekokatolickie, [3.] grecko-nieunickie, [4.] ormiańskie, [5.] starokatolickie, [6.] ewangelicko-augsburskie, [7.] helweckie (kalwińskie, ewangelicko-reformowane), [8.] braterskie (husyckie), [9.] hanefickie (islamskie, muzułmańskie), [10.] mojżeszowe.

Wypełniając odpowiednią rubrykę, studenci wyrażali jednak swe głębokie przekonania kulturowe, narodowe czy polityczne. Odpowiedzi, które wpisywane były w rubryce „narodowość”, wyrażały przekonania dotyczące przynależności do danej kultury narodowej, wspólnoty językowej czy tradycji historycznej. Religia (wyznanie) szła zwykle w parze z narodowością, choć nie było to regułą.

Studenci żydowscy w rubryce „narodowość” określali się jako: Żydzi, Polacy, Czesi, Morawianie, Niemcy, Galicjanie (sic!), natomiast w rubryce „religia” („wyznanie”) wpisywali: „izraelita”. „izraelickie”, „żydowskie”, „starozakonne”, „mojżeszowe”. To było konsekwencją wspomnianego już faktu, że państwo austro-węgierskie nie uznawało narodowości żydowskiej, traktując Żydów wyłącznie jako grupę religijną. Czasami wybór opcji narodowej był zaskakujący. Na przykład w wypadku pięciorga rodzeństwa Krenglów — deklaracja narodowościowa była różna: 1) polska, 2) żydowska, 3) żydowska ze zmianą na polską, 4) bez narodowości. Na przełomie XIX i XX wieku wielu Żydów przyjmowało już identyfikację z narodowością polską (deklarowało polską tożsamość narodowościową), zmieniając wyznanie na nowe (rzymskokatolickie) lub pozostając przy swojej tradycyjnej religii (judaizmie). Czasami był to wyraz koniunkturalizmu, a czasami świadomy wybór, któremu towarzyszyła nawet zmiana nazwiska.

Studenci unicy (grekokatolicy) wpisywali narodowość ruską, ukraińską, ale także polską. Bracia Szeptyccy, po kądzieli wnukowie Aleksandra Fredry — Stanisław i Roman

(późniejszy lwowski metropolita greckokatolicki Andrzej) przyznawali się do dwóch różnych narodowości: polskiej lub ruskiej. Roman Szeptycki jako student UJ podał w swojej karcie rodowodowej narodowość „polską” (1883/84), a następnie (1885/86) narodowość „ruską” (M. M. Tytko 1999b, s. 54). W tym czasie zmienił swoją identyfikację narodowościową (z polskiej na ruską), a fakt ten miał wielki wpływ na późniejszy rozwój świadomości narodowościowej Ukraińców (Rusinów), zwłaszcza w tzw. Galicji Wschodniej (M. M. Tytko, 1999a, s. 31-50).

Podawano w rodowodach czasem określenia narodowości o charakterze ogólniejszym, np. „Sławianin” (sic!), pod którym często kryli się Słowacy, choć nie zawsze. Studenci z okolic Brna podawali narodowość „morawską”. Niewielki odsetek studentów określał się jako bezwyznaniowcy, ewentualnie stawiał w odpowiedniej rubryce kreskę. Zjawisko to nasiliło się po 1905 r., gdy do Krakowa napłynęła fala uczniów z Królestwa Polskiego.

Studenci polscy, pochodzący z Cesarstwa Rosyjskiego lub Królestwa Polskiego, w rubryce „poddanie” pisali często: „polskie”, choć częściej: „Królestwo Polskie, poddanie rosyjskie” (J. Michalewicz, 1999, s. XVII). Studenci, poddani Cesarstwa Pruskiego, podawali w rubryce „narodowość” — także „polska”, choć zdarzały się tu wpisy „ślaska”, „pruska” itd.). W rubryce „miejsce urodzenia” podawano również wówczas archaiczne nazwy typu: „Litwa”, „Wielkie Księstwo Poznańskie”, „Wielkie Księstwo Krakowskie” itp.

3. Publikacja seryjna pt. *Corpus Studiosorum Universitatis Jagellonicae*

Wszystkie, opisane wyżej, materiały źródłowe stały się podstawą do edycji serii pt. *Corpus studiosorum Universitatis Jagellonicae 1850-1918*, przygotowywanej w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, najpierw pod kierunkiem Jerzego Michalewicza (1994-2004), a obecnie — Krzysztofa Stopki (od 2004). To jest dzieło stałego zespołu, w którego skład wchodzi: Mieczysław Barcik, Adam Cieślak, Danuta Grodowska-Kulińska, Urszula Perkowska. W ten sposób został zapoczątkowany unikatowy, bezprecedensowy leksykon, obejmujący na razie biogramy wszystkich studentów UJ z lat 1850-1918. Pierwszy tom (A-D) ukazał się w 1999, drugi (E-J) w 2006 r. Wydanie tomu trzeciego (K-Ł) zaplanowane zostało na rok 2008. Po ukończeniu tej serii — planowana jest kolejna seria obejmująca lata późniejsze (1918-1939 i 1945-1990), a także wcześniejsze (1780-1795 i 1795-1850).

Przy tworzeniu *Corpusu* na obecnym etapie „kwerendą objęto 3330 jednostek archiwalnych, w tym prawie 1000 kodeksów i wiązek akt oraz około 10 000 teczek osobowych” (J. Michalewicz, 1999, s. IX). Daje to szacunkowo co najmniej kilkaset tysięcy kart (kartek) z zapisaną (oryginalną, pierwotną) informacją źródłową, dotyczącą około 30 tysięcy studentów z lat 1850-1918 (dokładnej, sumarycznej liczby wszystkich studentów UJ z tego czasu na razie nie można ustalić, na obecnym etapie badań metodologicznie jest to niemożliwe). Podane wielkości pokazują skalę „benedyktyńskiej”, wieloletniej pracy ww. zespołu.

Dla celów pomocniczych przy edycji *Corpusu studiosorum* stworzona została w latach 1994-95 tzw. „ankieta”, zawierająca następujące dane dotyczące studenta: 1) nazwisko (nazwiska) studenta, 2) imię (imiona), 3) tytuł (zawodowy, duchowny, naukowy, rodowy, np. szlachecki), 4) data urodzenia, 5) miejsce urodzenia (miejscowość, powiat, kraj), 6) data śmierci (o ile nastąpiła podczas studiów), 7) miejsce zgonu studenta (miejscowość, powiat, kraj), 8) wyznanie (religia), 9) narodowość, 10) poddaństwo-obywatelstwo, 11) imię ojca, 12) zawód (zajęcie) ojca, 13) miejsce zamieszkania ojca (miejscowość, powiat, kraj), 14) data zgonu ojca, 15) imię matki, 16) nazwisko panięskie matki, 17) zawód (zajęcie) matki, 18) miejsce zamieszkania matki (miejscowość, powiat, kraj), 19) imię opiekuna, 20) nazwisko opiekuna, 21) zawód (zajęcie) opiekuna, 22) miejsce zamieszkania opiekuna (miejscowość, powiat, kraj), 23) nazwa szkoły, do której student uczęszczał uprzednio, 24) siedziba ww. szkoły, do której student uczęszczał uprzednio (miejscowość, powiat, kraj), 25) data uzyskania matury, 26) nazwa (innej) wyższej uczelni, do której student uprzednio uczęszczał (oraz informacje o otrzymanym tam stopniu lub absolutorium), 27) siedziba ww. (innej) wyższej uczelni (miejscowość), 28) daty graniczne studiów odbytych uprzednio w ww. (innej) uczelni, 29) wydział (wydziały) Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie student odbywał studia, 30) status studenta (zwyczajny, nadzwyczajny, hospitant), 31) wpisy studenta na kolejne semestry studiów (istnieją, przykładowo, wpisy studenta na dwadzieścia sześć kolejnych semestrów, tj. trzynaście lat studiów), 32) świadectwo odejścia studenta z UJ, 33) data uzyskania absolutorium w UJ, 34) data uzyskania magisterium w UJ, 35) egzaminy na stopień doktora (tzw. „rygoroza”), data ich odbycia, doktorat w UJ, data uzyskania stopnia doktora w UJ, zakres tegoż doktoratu (dziedzina), 36) data egzaminu na kwalifikacje zawodowe (przed komisją dla prawników lub nauczycieli), 37) rodzaj egzaminu na kwalifikacje

zawodowe (rodzaj komisji egzaminacyjnej), 38) nazwa stypendium i okres jego pobierania, 39) uwagi (dane niestandardowe).

Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae przynosi informacje o młodych przedstawicielach inteligencji „z tych lat ich życia, w których kształtowała się ich osobowość i podstawa ich działalności zawodowej, społecznej, kulturalnej i politycznej. Rolę inteligencji, szczególnie w tym właśnie okresie[,] nie sposób przecenić” (J. Michalewicz, 1999, s. XIX).

Na podstawie *Corpusu studiosorum* badacz może poznać ponadto (co istotne dla pedagogów i socjologów) pochodzenie społeczne, religijne i środowiskowe studentów. Badacze mniejszości narodowych mogą poznać „wybrane przez studenta kierunki i specjalizacje naukowe, tok jego studiów, pilność, poziom osiągniętych wyników” (J. Michalewicz, 1999, s. XIX). *Corpus studiosorum*, zasadnicze dzieło do badań nad kształtowaniem się inteligencji polskiej, po ukończeniu stanie się punktem wyjścia także do badań nad funkcją Uniwersytetu w kształceniu różnych narodowości i grup etnicznych. Pozwoli także w pełni uchwycić świadomościowe (identyfikacyjne) zmiany świadczące o ewolucji tożsamości narodowościowej u młodzieży studiującej (indywidualnie, u poszczególnych osób oraz sumarycznie, co może być uchwytne statystycznie, ilościowo). Póki co — mamy tylko dane cząstkowe na temat zmienności świadomości narodowościowej i etnicznej.

4. Cząstkowe informacje statystyczne o zmianach tożsamości narodowej studentów trzech wydziałów UJ: Lekarskiego, Prawa i Teologii (na podstawie komputerowej bazy danych).

Równoległe i w powiązaniu z *Corpusem studiosorum Universitatis Iagellonicae* tworzona jest (od drugiej połowy lat dziewięćdziesiątych XX w.) komputerowa baza danych o studentach UJ 1850-1918 (pierwsza, tzw. „stara”). Baza ta jest niepełna, obejmuje na razie trzy wydziały UJ: Lekarski, Prawa i Teologii (nie obejmuje Wydziału Filozoficznego). Dzięki temu jest możliwe wstępnie pokazanie przekrojowo pewnych danych statystycznych i wyciągnięcie wstępnych wniosków badawczych. Ta właśnie elektroniczna baza danych (a nie — fizycznie wydawana na papierze w kolejnych tomach edycja *Corpusu studiosorum*) stała się podstawą dla też zaprezentowanych w dalszej części niniejszego artykułu. Należy jednak zaznaczyć, że obecnie od nowa budowana jest inna, o

wiele szersza, druga baza danych (tzw. „nowa”), obejmująca znacznie więcej informacji o studentach wszystkich wydziałów UJ z lat 1850-1918 (Wydziały: 1) Teologiczny, 2) Prawa, 3) Lekarski, 4) Filozoficzny wraz z kierunkami: farmacja i rolnictwo). Nowa (pełniejsza, druga) baza danych może być gotowa w całości ok. 2014 - 2015 r. (kwestia długotrwałego procesu weryfikacji i wprowadzenia danych do bazy jest nie do przyspieszenia), stąd obecnie (2008) nie jest możliwe podawanie np. pełnych danych (sumarycznych, statystycznych) dotyczących narodowości studentów i obliczania (ilościowego) wszystkich zmian w identyfikacji narodowościowej osób studiujących we wszystkich wydziałach UJ w okresie 1850-1918.

Na podstawie informacji, wygenerowanych przez Pawła Gaszyńskiego z niepełnej jeszcze, elektronicznej (pierwszej) bazy danych o studentach UJ (1850/51-1917/18), można stwierdzić, że na około dwadzieścia cztery tysiące (dokładna liczba nie jest możliwa obecnie do określenia) osób studiujących na trzech wydziałach: 1) Teologicznym, 2) Lekarskim, 3) Prawa — narodowość swoją podały (określiły w rodowodzie w rubryce „narodowość”) przynajmniej jeden raz 23 162 (dwadzieścia trzy tysiące sto sześćdziesiąt dwie) osoby (liczba ta wymaga jeszcze weryfikacji i sprawdzenia, czy dana, jedna i ta sama osoba nie powtarza się, występując jako kolejny student różnych wydziałów). Pewna ilość osób około tysiąc trzysta pięćdziesiąt (liczba do weryfikacji) nie podała swojej narodowości (nie wypełniła rubryki „narodowość”). Dokładnej liczby osób (studentów) nie można podać obecnie ze względów metodologicznych (np. wymagają weryfikacji dane o osobach, które studiowały na kilku wydziałach po kolei, nie scalono tych informacji ze względów proceduralnych - konieczność źródłowej weryfikacji indywidualnej). Według obecnie posiadanych danych, na trzech wydziałach (sumarycznie, razem wziętych): Teologicznym, Prawa, Lekarskim — studiowało w latach 1850/51 - 1917/18 około dwóch tysięcy studentów innych narodowości, niż polska. Sumarycznie biorąc, przeważali wśród nich Żydzi, Rusini, Ukraińcy. Z tej grupy (około dwóch tysięcy studentów nie-Polaków) — kilkuset studentów (491 - czterystu dziewięćdziesięciu jeden, wg wstępnych, niezweryfikowanych w pełni danych) zmieniło w trakcie swoich studiów w UJ zapis dotyczący własnej narodowości. Można zatem domniemywać, że część z nich wybrała inną tzw. opcję etniczną. Niektórzy z nich (przynajmniej deklaratywnie) zmieniali narodowość dwukrotnie (160 przypadków), inni tylko raz (331 przypadków). Razem było to 491, tj. 160 + 331 przypadków (liczby do weryfikacji). W wypadku studentów trzech ww. wydziałów (w sumie około dwudziestu czterech tysięcy osób) problem zmiany

narodowości (dotyczący 491 studentów) miał charakter marginalny, w granicach około dwóch procent tej populacji (dane tymczasowe, do źródłowej weryfikacji). W grupie osób zmieniających dane na temat swojej narodowości — największy odsetek (większość) stanowili studenci pochodzenia żydowskiego. Należy zaznaczyć, że Żydzi zasadniczo nie studiowali w Wydziale Teologicznym, stąd powyższe dane o zmianie identyfikacji narodowościowej, jeśli dotyczą Żydów, to obejmują gł. studentów żydowskich dwóch wydziałów Prawa i Lekarskiego.

Ww. dane (sumaryczne) nie uwzględniają studentów z Wydziału Filozoficznego (w tym z farmacji i rolnictwa), który był najliczniejszym z wydziałów uniwersyteckich (liczącym w sumie około sześciu — siedmiu tysięcy studentów w latach 1850/51-1917/18), bo ww. elektroniczna baza danych nie jest jeszcze ukończona. Należy jednak przypuszczać (na podstawie już zapisanych danych cząstkowych), że studenci Wydziału Filozoficznego byli w stopniu co najmniej takim samym (lub nawet — w stopniu jeszcze większym) zróżnicowani narodowościowo, jak studenci trzech ww. wydziałów UJ w tym czasie (choć tak samo w Wydziale Filozoficznym zdecydowanie dominowali studenci-Polacy). Zróżnicowanie narodowościowe studentów Wydziału Filozoficznego 1850-1918 także podlegało fluktuacjom identyfikacyjnym co do zmian opcji etnicznych (zmian deklaracji narodowościowych). W niniejszym artykule tylko sygnalizuje się wstępnie problematykę ewolucji tożsamości narodowościowej, postulując jej dogłębne przebadanie pod kątem socjologiczno-pedagogicznym w przyszłości, w momencie zamknięcia procesu tworzenia pełnej bazy danych o studentach UJ z lat 1850/51-1917/18, co umożliwi wyciągnięcie adekwatnych (opartych o twarde, ilościowe dane) wniosków badawczych, także etnologicznych.

Literatura:

Album studiosorum Universitatis Cracoviensis, ed. Ż. I. Pauli, B. Ulanowski, A. Chmiel, G. Zathay, C. Lewicki, t. 1-5, Kraków [Kraków-Wrocław] 1887-1956.

Michalewicz J. (red.), *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850-1918. A - D*, Kraków 1999.

Stopka K. (red.), *Corpus Studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18. E - J*, Kraków 2006.

Tytko M. M. *W kręgu Andrieja Szeptyckiego. Kulturalne odrodzenie ukraińskie za czasów mecenatu metropolity*, [w:] *Dzieje Podkarpacia*, t. III, red. Jan Gancarski, wyd. Podkarpackie Towarzystwo Historyczne, Krosno 1999.

Tytko M. M. *Studyci. Odrodzenie zakonu przez metropolitę Andrieja Szeptyckiego*, [w:] *Dzieje Podkarpacia*, t. III, red. Jan Gancarski, wyd. Podkarpackie Towarzystwo Historyczne, Krosno 1999.

Ustawa naukowa. Rozporządzenie Ministerstwa Wyznań i Oświaty z dnia 1go października 1850 roku, L. 8214, D. P. P. L 370, którem w skutek Najwyższego Postanowienia z dnia 29go września 1850 r. ogłaszają się ogólne przepisy o pobieraniu nauk na wydziałach uniwersyteckich: w Wiedniu, Pradze, we Lwowie, Krakowie, w Ołomuńcu, Gradcu i Insbruku, [wyd. przed 1891].

Streszczenie

Artykuł ukazuje znaczenie wydawnictwa pt. *Corpus studiosorum Universitatis Jagellonicae* dla badań nad tożsamością narodowościową mniejszości narodowych i grup etnicznych, studiujących w krakowskiej uczelni w latach 1850-1918. Na podstawie danych, zaczerpniętych z Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego — ukazano problem zmian świadomości narodowej na przykładzie studentów trzech wydziałów: Teologicznego, Lekarskiego i Prawa. W latach 1850/1851-1917/18 studiowało tam około 24 tysiące osób. Na 24 515 zanotowanych osób (ale niektóre osoby mogą się powtarzać) tylko 23 162 określiło swoją narodowość. W grupie tej tylko 491 studentów (około 2%) podało różne (zmienione, różniące się) dane na temat ich własnej przynależności narodowościowej (identyfikacji etnicznej). 161 osób dokonało zmian opcji narodowościowej dwukrotnie, zaś 330 osób tylko jednokrotnie. W trzech ww. wydziałach studiowało ok. dwa tysiące osób narodowości niepolskiej, reprezentujących następujące 24 narodowości. Byli to, według zapisów w archiwalnych dokumentach: 1) Żydzi, 2) Niemcy, 3) Austriacy, 4) Rosjanie, 5) Rusini, 6) Ukraińcy, 7) Białorusini, 8) Litwini, 9) Czesi, 10) Morawianie, 11) Słowacy, 12) Węgrzy, 13) Rumuni, 14) Bułgarzy, 15) Chorwaci, 16) Serbowie, 17) Macedończycy, 18) Słoweńcy, 19) Włosi, 20) Hiszpanie, 21) Francuzi, 22) Szwajcarzy, 23) Ormianie, 24) Gruzini.

Summary:

Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae. *National Identity Changes of the students of the Jagiellonian University in the Years 1850-1918.*

[Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae. *Changes in students' national identity at the Jagiellonian University in the Years 1850-1918.*]

The article (the study) shows the importance (the significance) of the publication entitled *Corpus Studiosorum Universitatis Iagellonicae* for researches of ethnic (national) identity of national minorities and of ethnic groups, who were studying at the Cracow's University in years 1850-1918. On the basis of the source-based datas, taken from the Archive of the Jagiellonian University, there was shown the problem of changes (changing) of the ethnic consciousness for example students from three faculties: Theological, Medical and Law. In years 1850/51-1917/18 there were studying about 24 thousands persons. Among 24 515 persons (but some persons can be repeated, happened again) only 23 162 persons defined their ethnicity (nationality). In this group only 491 students (about 2%) were announcing various (changed, differing) datas on the subject of their own belonging to ethnicity-nationality (on ethnic-national identification). 161 persons did changes of the ethnic option two times (twice over), while 330 persons - did it only one-time (only once). In these three faculties there were studying about (approximately) two thousands persons of non-Poles, who were representing 24 ethnicities-nationalities (ethnic groups, national groups). According to records (notations in archival documents), there were: 1. Jews, 2. Germans, 3. Austrians, 4. Russians, 5. Ruthenians, 6. Ukrainians, 7. Belarussians (Bylarussians, Belarusians, „White Russians”), 8. Lithuanians, 9. Czechs (Bohemians), 10. Moravians, 11. Slovaks (Slovakians), 12. Hungarians, 13. Romanians (Rumanians, Roumanians), 14. Bulgarians, 15. Kroatians (Kroats), 16. Serbians (Serbs), 17. Macedonians, 18. Slovenians (Slovenes), 19. Italians, 20. Spains, 21. Frenchmen, 22. the Swiss, 23. Georgians, 24. Armenians.

Słowa kluczowe:

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, historia szkolnictwa wyższego, studenci obcokrajowcy, etniczność-narodowość, tożsamość narodowa, tożsamość etniczna, mniejszości narodowe, mniejszości etniczne,

Key words:

The Jagiellonian University in Cracow, history of the universities, foreign students, ethnicities-nationalities, ethnical identity (national minorities), ethnical minorities,